

**АДАМНЫҢ НЕГІЗГІ
ҚҰҚЫҚТАРЫН
БЕКІТЕТІН
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҚҰЖАТТАР**

АДАМ ҚҰҚЫҒЫ

Адам құқығына мынадай белгілер тән:

- олар қоғамда өмір жағдайының үнемі өзгеріп отыруына байланысты, адамның табиғи және әлеуметтік мәнділігі негізінде туындайды және дамиды;
- объективті түрде қалыптасады және мемлекеттің мойындауына **тәуелді емес**;
- **туғанынан беріледі**;
- табиғи (су, жер, ауа, т.б. сияқты) қажеттілік болып табылады, ажыратылмас сипатта болады;
- тікелей әрекетті болып табылады;
- **ең жоғары** әлеуметтік құндылық болып танылады;
- құқықтың қажетті бөлігі ретінде адамның **өмір сүруінің нақты** бір түрпатын білдіреді;
- жеке адамның **өз қалауынша** әрекет жасауына мүмкіндік жасайтын, сейтіп нақты бір игіліктер алуын қамтамасыз ететін адамдар мен мемлекеттің арасындағы қарым-қатынастарды тұжырымдайтын қағидаттар мен нормаларды білдіреді;
- оларды мойындау, **сақтау** және **қорғау** — мемлекеттің **міндеті**.

Адам мен адамзат құқықтары институтын дамытудағы сапалы серпіліс ХХ ғасырдың екінші жартысында көбінесе тоталитарлық режимдердің қайғылы тәжірибесіне реакция ретінде болды. Қалыптасқан азаматтық, саяси және әлеуметтік-экономикалық құқықтар каталогы елеулі кеңейеді. Оларға жаңа «құқықтар ұрпағы»: қолайлы қоршаған ортаға, ақпаратқа және т.б. Осы кезеңде адам мен азамат құқықтары институтын дамытудағы жетекші рөлді оның негіз құраушы құжаттарында ресімделген халықаралық құқық иеленеді: Жалпыға ортақ адам құқықтарының декларациясы (1948ж.), Біріккен Ұлттар Ұйымымен қабылданған, экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы пакт, және азаматтық және саяси құқықтар туралы пакт (1966ж.), Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық жөніндегі Кеңестің Хельсинки қорытынды актісі (1975ж.) қосылады.

Адам құқығы

Жеке(азаматтық)

Саяси

Әлеуметтік

Экономикалық

Мәдени

Экологиялық

Адамның негізгі құқықтарын бекітетін халықаралық құжаттар

Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы

THE UNIVERSAL DECLARATION
OF **Human Rights**

ADOPTED BY THE UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY AT
ITS THIRD SESSION, HOLD IN PARIS ON 10 DECEMBER, 1948

Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы ерекшелігі мен маңыздылығы адам құқықтары мен бостандықтарын алғашқы болып халықаралық дәрежеге көтергендігінде жатыр. Декларацияның міндеттілігі, заңдық сипаты жоқ, яғни бекітілген нормалар сөзсіз орындалуға тиісті емес. Дегенмен құжатта белгіленген адам құқықтары мен бостандықтары жөніндегі қағидалардың маңыздылығына байланысты Декларация жалпыға бірдей акт ретінде танылады және оны қабылдауға дауыс берген мемлекеттердің барлығы бірдей орындауға тырысады

THE UNIVERSAL DECLARATION OF Human Rights

PREAMBLE Recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world.

ARTICLE 1 Everyone born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

ARTICLE 2 No one shall be subjected to discrimination on the basis of race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

ARTICLE 3 Everyone has the right to life, liberty and security of person.

ARTICLE 4 No one shall be held in slavery or servitude; slavery and the slave trade, including trafficking in persons, shall be prohibited in all their forms.

ARTICLE 5 No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

ARTICLE 6 Everyone has the right to recognition everywhere as a person before the law.

ARTICLE 7 All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are entitled to equal access to justice.

ARTICLE 8 Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for the violations of his fundamental rights granted him by the constitution.

ARTICLE 9 No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

ARTICLE 10 Everyone has the right to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal in the determination of his rights and obligations.

ARTICLE 11 Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to the law.

ARTICLE 12 No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, or to attacks on his honour and reputation.

ARTICLE 13 Everyone has the right to free movement and residence within the borders of each state.

ARTICLE 14 Everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country.

ARTICLE 15 Everyone has the right to a nationality.

ARTICLE 16 Everyone has the right to marry and to found a family, which are within the reach of his powers.

ARTICLE 17 Everyone has the right to own property alone as well as in association with others.

ARTICLE 18 Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion.

It is essential to promote the development of friendly relations among nations.

PREAMBLE The peoples of the United Nations have in the Charter proclaimed their faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women and have

declared to promote social progress and better standards of life in larger freedom.

PREAMBLE Member States have pledged themselves to achieve, in co-operation with the United Nations, the promotion of universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms.

PREAMBLE A common understanding of these rights and freedoms is the greatest requirement for the full realization of this pledge.

PREAMBLE It is the common interest of the peoples of the United Nations to affirm in this Declaration of Human Rights a common standard of achievement for all peoples and all nations, in the and that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction.

ARTICLE 19 Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authorities or by individuals.

ARTICLE 20 Everyone has the right to peaceful assembly and to associate with other persons, to form and to join trade unions, for the protection of his interests.

ARTICLE 21 Everyone has the right to take part in the government of his country, directly or through freely chosen representatives.

ARTICLE 22 Everyone has the right to social security.

ARTICLE 23 Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work, to protection of his interests, to trade union action for the promotion of his interests.

ARTICLE 24 Everyone has the right to rest and leisure, including reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay.

ARTICLE 25 Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing, medical care and social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control.

ARTICLE 26 Education shall be free, at least in the elementary and technical schools. Technical and vocational education shall be made generally available and higher education shall be open to all on the basis of merit.

ARTICLE 27 Everyone has the right to own property alone as well as in association with others.

ARTICLE 28 Everyone has the right to a social and international order in which the rights and freedoms set forth in this Declaration can be fully realized.

ARTICLE 29 Everyone has duties to the community in which alone the free and full development of his personality is possible.

ARTICLE 30 Nothing shall be done to limit the exercise of the rights and freedoms set forth in this Declaration, with such limitations as may be required by law for the purpose of securing due recognition and respect for the rights and freedoms of others and of meeting the just requirements of morality, public order and the general welfare in a democratic society.

ARTICLE 31 No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

Геноцид қылмысы және оны жазалау туралы Конвенция

“Геноцид” түсінігіне адамзатқа қарсы ең ауыр қылмыс ретінде халықаралық құқықтық мәртебе орнатқан және де оған құқықтық анықтама берген. Барлық қатысушы елдерге геноцид актілеріне қарсы шара қолдану және оның көздерін жою міндеттелген.

2011 жылдың қыркүйек айында осы конвенцияны ратификациялаған елдер саны 141 жетті. *ҚР 1998 жылдың 29 маусымында қосылды.*

Азаптауларға және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын және ар-намысты қорлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлеріне қарсы конвенция

- 1984 жылғы 10 желтоқсанда қабылданған 1-бап

1. Осы Конвенцияның мақсаты үшін «азаптау» анықтамасы қандай да бір адамға одан немесе үшінші адамнан мәлімет немесе мойындау алу, ол немесе үшінші адам жасаған немесе жасағанына сезік келтірілген әрекетіне оны жазалау, сондай-ақ оны немесе үшінші адамды қорқыту немесе мәжбүрлеу үшін дене немесе адамгершілік қатты зақымдары немесе азап шегуі қасақана жасалатын немесе кез-келген сипаттағы кемсітушілікке негізделген кез-келген себеп бойынша мұндай зақымды немесе азап шегуді мемлекеттік лауазымды тұлғамен немесе ресми түрдегі басқа да адаммен немесе олардың азғырушылығы немесе олардың келісімімен немесе үнсіз келісу бойынша келтірілетін кез-келген іс-әрекетті білдіреді

- ҚР 1998 жылғы 29 маусымда қосылды.

Нәсілдік дискриминацияның барлық түрлерін жою туралы халықаралық конвенция

- 1965 жылы 21 желтоқсанды қабылданды.
- Нәсіл признактары, тері түсі, ұлттық, этникалық және басқа да ерекшеліктерін ескеріп, нәсілдік дискриминацияға түсініктеме берілген. Конвенция қатысушылары дискриминацияның барлық түрін жоюға, ат салусыға міндетті.
- ҚР Конвенцияға 29.06.98 жылы қосылды.

**human
rights
for all**

